

НАПРЯМ 4. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Давидов Олександр Іванович

*кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-392-0-22>

РОЗВИТОК КОНЦЕПЦІЇ ОЦІНКИ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ У ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Вартісно-орієнтоване управління підприємствами є інноваційною концепцією менеджменту, реалізація якої спрямована на зростання вартості суб'єктів господарювання.

Впровадження на мікроекономічному рівні системи вартісно-орієнтованого менеджменту передбачає адекватну оцінку вартості підприємств. Оцінка вартості підприємств є базисом для прийняття управлінських рішень і тому виступає вихідним пунктом у процесі управління суб'єктами господарювання за критерієм зростання їх вартості, важливою складовою вартісно-орієнтованого управління підприємствами.

Ефективність прийняття управлінських рішень у системі вартісно-орієнтованого менеджменту значною мірою визначається особливостями вартості підприємств як об'єкта оцінки.

Сучасною наукою пропонуються різні підходи до трактування поняття вартості підприємства [1, с. 101–102]:

1) ціннісно-ціновий підхід (основою вартості виступає «міра грошового вираження», яка формується з урахуванням

ефективності суб'єкта господарювання, а також цінності для його власників);

2) стратегічний підхід (вартість підприємства виражається величиною майбутніх грошових потоків);

3) майновий підхід, згідно якого вартість підприємства трактується з позицій вартості усього наявного у підприємства майна;

4) системний підхід (у розрізі цього підходу підприємство розглядається як відкрита система, що перебуває під впливом багатьох факторів, які обумовлюють формування величини вартості підприємства);

5) комплексний підхід, який є найбільш універсальним і трактує поняття «вартість підприємства» шляхом синтезу ціннісно-цінового та стратегічного підходів; ціннісно-цінового, майнового та стратегічного підходів; ціннісно-цінового та системного підходів.

Оцінка є цілеспрямованим впорядкованим процесом визначення вартості підприємств на конкретний момент часу. Саме завдяки вимірюваності вартість підприємства може слугувати ефективним об'єктом управління в умовах впровадження на мікроекономічному рівні системи вартісно-орієнтованого менеджменту.

Оцінка показників вартісно-орієнтованого управління підприємством пов'язана із визначенням у грошовій формі аналітичної або ринкової вартості активів або потенціалу створення доданої вартості у майбутньому [2, с. 69].

Реалізація концепції вартісно-орієнтованого менеджменту передбачає цілеспрямоване управління процесом нарощування вартості підприємств, що обумовило виникнення та використання ряду моделей доданої вартості. Моделі доданої вартості відображають постійну зміну вартості та дозволяють визначити приріст вартості підприємств в управлінських цілях. Найбільш поширеними є такі моделі доданої вартості: економічна додана вартість (Economic Value Added, EVA), ринкова додана вартість

(Market Value Added, MVA), рентабельність інвестицій за грошовими потоками (Cash Flow Return on Investment, CFROI), грошова додана вартість (Cash Value Added, CVA), акціонерна додана вартість (Shareholder Value Added, SVA).

Моделі доданої вартості надають конкретний інструментарій оцінки приросту вартості підприємств як індикатора ефективності управлінських рішень у процесі впровадження системи вартісно-орієнтованого управління на мікрорівні сучасної економіки.

Кожна з моделей доданої вартості має свою специфіку, яка обумовлює ступінь адекватності оцінки доданої вартості з точки зору її прийнятності для управлінських цілей, відповідні можливості використання цих моделей у вартісно-орієнтованому управлінні суб'єктами господарювання в сучасних економічних умовах.

Розвиток концепції вартісно-орієнтованого управління відбувався під впливом теорії зацікавлених сторін (стейкхолдерського підходу). Відповідно до нього в управлінні діяльністю підприємства недоцільним є зосередження виключно на інтересах однієї групи – власників (акціонерів) підприємства, адже його функціонування передбачає взаємодію з багатьма іншими зацікавленими особами, від урахування інтересів яких залежить стабільність розвитку підприємства у довгостроковій перспективі. У сучасних умовах метою підприємства повинно бути не лише забезпечення зростання добробуту власників, а й дотримання суспільних інтересів, тобто формування моделі соціально-відповідального бізнесу [3, с. 74].

Концепція оцінки доданої вартості у вартісно-орієнтованому управлінні має розвиватися у таких напрямках:

- 1) вимірювання фундаментальних ефектів фінансово-господарської діяльності підприємства у вигляді його внутрішньої цінності, що створюється шляхом отримання суб'єктом господарювання власних вигод від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності;

- 2) врахування вигод стейкхолдерів підприємства (власників, менеджерів, працівників, кредиторів, партнерів, держави) з метою

відображення в оцінці доданої вартості цінності суб'єкта господарювання з позицій стейкхолдерів, які суттєво впливають на фінансово-господарську діяльність підприємства та нарощування його вартості.

Розвиток концепції оцінки приросту вартості підприємств для цілей вартісно-орієнтованого управління на мікрорівні сучасної економіки передбачає застосування нової моделі доданої вартості – фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості підприємств.

Фундаментально-стейкхолдерська додана вартість формується в результаті перевищення фундаментально-стейкхолдерського доходу над ринковими витратами на інвестований капітал. Розмір цього перевищення визначає величину додаткових фінансових вигод підприємства та його ключових стейкхолдерів. Сформована таким чином фундаментально-стейкхолдерська додана вартість відображає стратегічний фінансовий результат, отримання якого забезпечує довгостроковий розвиток суб'єкта господарювання за рахунок найбільш повного задоволення фінансових інтересів підприємства та його головних стейкхолдерів [4, с. 159].

Запропонована модель доданої вартості забезпечує об'єктивну оцінку фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості підприємств, дозволяє здійснювати постійний моніторинг її величини, створює основу для розробки ефективних управлінських рішень у процесі впровадження системи управління суб'єктами господарювання за критерієм зростання фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості.

Література:

1. Кривов'язюк І. В., Бурбан О. В. Економічна сутність поняття «вартість підприємства» та детермінанти її зростання. *Економіка та держава*. 2020. № 10. С. 99–104.
2. Жерліцин Д. М. Аналітичні та ринкові показники вартості підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Вип. 5 (22). С. 67–72. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/bitstream/123456789/2467/1/Zherlitsyn.pdf> (дата звернення: 15.05.2024).

3. Захаркін О. О. Вартісно-орієнтоване управління інноваційною діяльністю підприємств: методологічні засади, світовий та вітчизняний досвід : монографія. Суми : Сумський державний університет, 2015. 400 с.

4. Давидов О. І. Модель формування фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості підприємств. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2019. Вип. 1 (53). С. 154–162.